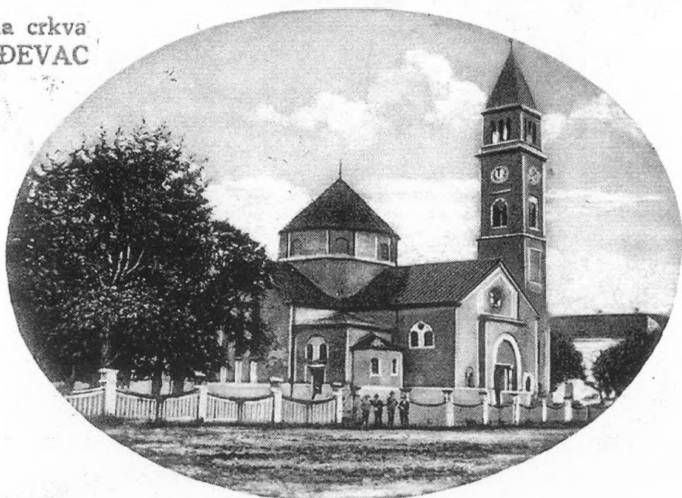

Župna crkva
ĐURĐEVAC

Razglednica Đurđevca prije II. sv. rata

Radovi na izgradnji temelja crkve Sv. Jurija u Đurđevcu

Vladimir Miholek

GRADNJA ŽUPNE CRKVE SV. JURJA U ĐURĐEVCU

U povodu 80. godišnjice posvećenja

Želimo li govoriti o đurđevečkoj crkvi moramo se vratiti na početak 17. stoljeća kada je na blago povišenom terenu nedaleko đurđevečke utvrde već bilo formirano omaleno naselje s doseljenim katoličkim stanovništvom koje je bilo pod zaštitom vojne posade. Broj duša u naselju iziskivao je i određenu dušobrižničku službu, pa su 1614. godine iz Koprivnice pristigli Franjevci Ivan i Josip te osnovali novu župu. Nakon nekoga vremena Ivan je u Đurđevcu umro a Josip otišao u Dalmaciju, pa su župu preuzeli biskupijski svećenici. Prva saznanja o stanju župe su iz 1659. g. kada je u Đurđevac stigao vizitator zagrebačkog biskupa, komarnički arhidakon Andrija Vinković, koji je o svojem pohodu napisao izvještaj biskupu. Te godine zatekao je ograđeno naselje usred močvare. U njem se nalazila drvena crkva posvećena Blaženoj Djevici Mariji od Nagovještenja čiji se blagdan, zvan Sadovenica, slavio 25. ožujka. Bila je građena od hrastova drva i podignuta na hrastovim šipovima (pilotima). Za vrijeme službovanja župnika Petra Flanjeka postavljen je 11. srpnja 1710. g. kamen temeljac prve zidane crkve u Đurđevcu. Iz zapisa pohoditelja kanonika Grge Šabarića iz 1714. g. doznajemo da je crkva sagrađena i da je u tijeku podizanje krovništva. Međutim, kanonik Gabrijel Juraj Bistricaj u svom detaljnom opisu crkve iz 1733. g. ukazao je na glavni problem, a to je bio teren na kojem je crkva podignuta. On navodi: *Crkva je zidana, ali žalibože na močvarnom zemljištu, jer ju okružuju bare. Radi toga i radi lošeg vapna, kojim se kod zidanja služilo, župna crkva ne obećaje veliku stabilnost.*¹ Spomenuta crkva ipak se održala stotinjak godina, ali je pred kraj bila u veoma ruševnomu stanju. To je konstatirao i zagrebački biskup Vrhovec 6. rujna 1821. g. kada je pohodio Đurđevac. Na njegovo inzistiranje župnik Franjo Milinković prihvatio se gradnje nove crkve koja je dovršena 1824. g., dok je zvonik stare crkve ostao nedirnut. Tom su prilikom župljani zaštitnikom nove crkve i župe imenovali Svetog Jurja, budući da su Đurđevac i pripadajuća mu krajiška pukovnija nosili njegovo ime. Time je vraćena stara tradicija jer je taj svetac bio i zaštitnik izvornoga đurđevečkog naselja koje je propalo za navale Osmanlija.

¹ Rudolf HORVAT, *Povijest Gjurjevca*, Zagreb 1940., str. 34.

Unatoč tomu što su obje crkve bile građene na močvarnom terenu i lošim temeljima, i ovo drugo zdanje doživjelo je stotinjak godina. Na površinu je opet isplivao stari problem koji je rezultirao opasnim pucanjem crkvenih zidova, a samoj crkvi prijetilo je urušavanje. Bilo je to veoma opasno za župljane koji su bili svjesni moguće pogibelji. Đurđevčani su oduvijek vodili veliku borbu s pijeskom, no još veću s močvarama koje su okruživale naselje s utvrdom, a koje su se nekada prostirale sve do rijeke Drave. Stoga su bili prisiljeni graditi na povišenijim pjesčanim brežuljcima. U savladavanju močvarnih terena koristili su se spomenutim šipovima² (zašiljeni komadi greda dužine oko dva metra koji su se nabijali u tlo) između kojih su polagala *fašina* (snopovi šiblja), a sve su to nasipavali pijeskom ili zemljom. Na takvim temeljima građene su kuće, ali i putovi. Ozbiljniji problemi nastali su kad se iskopavanjem kanala prišlo isušivanju okolnih močvara. Prvi takvi radovi obavljeni su pedesetih godina 19. st. za vrijeme zapovijedanja Vatroslava Čivića pl. Rohrskog đurđevčkom pukovnijom. Kanal kojeg je dao prokopati i koji prolazi kroz naselje dobio je ime Čivićevac. Kasnije su uslijedili i iskopi drugih manjih kanala da bi se sa sistematskim meliorativnim radovima prišlo 1908. g. Uslijed toga dolazi do opadanja podzemnih voda i truljenja spomenutih šipova. U ovom slučaju temelji crkve propadali su i i lagano tonuli, a narušena statika prouzročila je puknuće zidova crkve.

Toga su također bili svjesni i župnik Nikola Medvedec³ i općinsko poglavarstvo, pa su 1927. g. odlučili nešto poduzeti. Naime, još 1916. g. župnik je uvidio bit problema kad je preuzeo župu, pa si je dao zadatak popraviti crkvu ili sagraditi novu. O tome je odmah obavjestio crkvene veleđostojnike na Kaptolu koji su mu poslali uglednoga arhitekta Stjepana Podhorskog⁴ da izvidi situaciju. Već tada Podhorsky je bio u dilemi; vršiti popravak stare ili graditi novu. Odlučio se za gradnju uz postojeći stari zvonik koji nije bio za rušenje. Napravljene nacрте župnik je sam platio 3.000 forinti. Bilo je to još ratno doba pa se odlučilo pričekati mirnodobsko vrijeme, a i vladajući Radićevci obećavali su nakon rata niže cijene. Uslijedila je službena prepiska župnika s građevinskim sekcijama i općinskim poglavarstvom u kojoj su svi dokumenti čudom negdje zagubljeni. Nečijim odugo-

² Takav jedan šip iskopan je u Ulici kralja Tomislava (ispred uličnog broja 26) prilikom iskopa zemlje za kanalizaciju. Nalazi se u etnografskoj zbirci obitelji Čamba u Đurđevcu i relativno je očuvan.

³ Nikola Medvedec (Klanjec, 27. IX. 1859. – Đurđevac, 12. XII. 1928.), svećenik; zaređen 1882., župnik u Kalinovcu (1903. – 1916.) i Đurđevcu (1. rujna 1916. – 1928.). U Kalinovcu je bio zaslužan za dogradnju, proširenje i uredenje tamošnje crkve.

⁴ Stjepan Podhorsky (1875. – 1945.) je u Zagrebu završio srednju tehničku školu, a potom je ušao u atelier Hermana Bolléa koji je u to vrijeme radio na restauraciji zagrebačke katedrale. Godine 1902. upisao se na arhitektonski odjel Akademije lijepih umjetnosti u Beču. Nakon završenog studija radio je na restauraciji i konzervaciji raznih sakralnih građevina, kao i na dograđivanju već postojećih kompleksa (crkva u Oštarijama, crkva sv. Križa u Križevcima, župna crkva u Krašiću). Kasnije je projektirao i nova zdanja (grkokatolička crkva u Pribičkom Strmcu kraj Krašića, crkve u Duvnu i Bihaću i Franjevačka crkva u Makarskoj). U svojim radovima se orjentirao na izvornu starohrvatsku arhitekturu. Od 1918. godine predavao je u Srednjoj tehničkoj školi u Zagrebu.

vlačenjem prošlo je punih deset godina dok napokon poglavarstvo nije ishodovalo kod Građevinske sekcije u Bjelovaru jednog inženjera da dođe pregledati stanje crkve. Iz Bjelovara je poslan neki mladi inženjer koji je gradio ceste i mostove, i koji je na opće iznenađenje župnika utvrdio da se crkva može popraviti. Na njegov troškovnik čekalo se punih godinu dana. Slučaj je odugovlačilo i općinsko poglavarstvo, ponajviše Viktor Pogačnik⁵ koji je također zastupao popravak, i to s razlogom da župljani nisu u stanju sami podignuti novu crkvu. Prema troškovniku određena je svota od 90.000 dinara. Odlukom župana Osječke oblasti naloženo je da se 26. listopada ima održati doprinosbena rasprava na kojoj bi se dogovorio način prikupljanja novca od župljana. Raspravi su trebali nazočiti: predstavnik Građevinske sekcije u Bjelovaru, župnik s crkvenim starješinama, deset punomoćnika izabраниh od strane općinskog poglavarstva, te dr. Gojko Stojanović, vladin tajnik iz Osijeka. Građevinsku sekciju zastupao je inž. Filip Rozenčvajg, župni ured župnik Medvedec i crkveni starješina Petar Hodalić, a općinsko poglavarstvo načelnik Štefo Štefanov i blagajnik Matija Fuček, te deseterica punomoćnika izabраниh od strane 148 đurđevečkih posjednika: Ivan Lovašen, Ivan Redep, Ivan Peroković, Ignac Ferencić, Tomo Štefanec (svi posjednici), Dragutin Židovec (krojač), Stjepan Koren (trgovac), Đuro Plazek (kolar), Mijo Miholek (stolar) i Petar Krušec (zidar). Iz Čepelovca su bili izabрани Martin Pintar, Đuro Pleško (oba ratari) i Ivan Bartolić (kovač); iz Budrovca Bolto Čukljaš, Tomo Zebec i Mato Markić a iz Mičetinca Mato Čorba, Antun Pintar i Ivan Pregiban.⁶

Članovi povjerenstva uputili su se na lice mjesta u župnu crkvu gdje je inž. Rozenčvajg rastumačio potrebne radnje na popravku pročelnog i djelomice glavnog zida, a spomenuo je i sve ostale radnje za koje predračuni troškova tada još nisu bili točno utvrđeni. Nakon toga je u općinskoj kancelariji utanačen zapisnik u kojem stoji da su se članovi usuglasili oko toga da se potrebni trošak osigura razrezom posebnoga crkveno-građevnog nameta na sve župljane. Ukoliko se ne bi namakla potrebna svota općina bi mogla ostatak namiriti iz eventualnoga zajma. Na kraju je Đuro Pleško, punomoćnik iz Čepelovca, tražio da se Čepelovac i Budrovac oslobode svakog doprinosu jer uzdržavaju svoje filijalne crkve, a ukoliko će morati izdvajati za popravak crkve, da to bude dvije trećine manje od matičnih župljana. Osim toga, iz istog je razloga u studenom u ime punomoćnika oba sela podnio i žalbu⁷ županu Osječke oblasti kojom je zahtijevao da dohotkom

5 Pogačnik (1874. – 1945.) je po struci bio profesor a službovao je u mostarskoj gimnaziji predavajući grčki i latinski. Tamo je svojim marnim zalaganjem po završetku prvoga svjetskog rata postavljen za vladina povjerenika Odjeljenja za socijalnu politiku pri zemaljskoj vladi u Sarajevu. Zbog odanosti bivšoj austrougarskoj vlasti smjenjen je od strane srpskih vlastodržaca i umirovljen 1921. godine. Stoga se vratio u rodni Đurđevac i aktivirao u općinskom poglavarstvu.

6 Tada su sela Čepelovac, Budrovac i Mičetinac pripadala đurđevečkoj župi. Godine 1957. osnovana je župa Budrovac kojoj je pripojen Čepelovac, dok je Mičetinac i danas u sastavu đurđevečke župe.

7 Mještani tih sela očito su htjeli izbjeći izdvajane za đurđevečku crkvu, što je u neku ruku i normalno, jer su brinuli o svojim crkvama, ali ih je u tome sputavalo to što su kao župljani

od svoje imovine i župna crkva pridonese trošku. Međutim, župnik Medvedec dopisom je izvjestio župana da crkva ne posjeduje nikakve imovine. Župan je potom spomenutu žalbu i ostale dokumente poslao u Ministarstvo vjera u Beogradu, a koju je ministar dopisom od 20. siječnja 1928. g. odbio, te naložio da se podnese troškovnik sveukupnih radova i da se odredi ponovna doprinosbena rasprava. Povjerenstvo se ponovno sastalo 6. ožujka i doneslo iste zaključke, osim što je sad u trošak bio uvršten i popravak župnoga dvora i orgulja čime je povećan na 290.000 dinara. Nepotrebnim administriranjem izgubilo se narednih mjesec dana jer je troškovnik iz Bjelovara poslan u Građevinsku direkciju u Zagrebu. Napokon, 11. travnja župan je donio odluku da se priđe prikupljanju novca.

Župnik Medvedec je i dalje bio kod svojega stajališta da je popravak crkve uzaludan, a pogotovo nije bio zadovoljan tako malom svotom određenom za popravak crkve. Unatoč njegovom protivljenju općinsko poglavarstvo je po savjetu Pogačnika već dalo dovesti 50.000 komada cigle i 700 vozova pijeska, te počelo ubirati novac. Istodobno je župnik, zajedno s kapelanom Jakovom Novoselom⁸, upozoravao da bi bilo suludo započeti radove budući da je čitavo krovište trulo. Uspjeli su u to uvjeriti vjećnike Tomu Jalžabetića⁹ i Martina Živka, te zajedno pregledali krovište. Oni su zauzeli isto mišljenje, pa su zajedno s odvjetnikom dr. Petrom Mayerom¹⁰ uspjeli pridobiti većinu u poglavarstvu i prekinuti s postojećim radovima. Nakon nekoliko sjednica poglavarstvo je odlučilo pozvati arhitekta Podhorskog da čuju njegovo mišljenje. On nije htio ni čuti o popravku crkve, jer se još 1916. g. izjasnio za gradnju, izjavivši da bi time samo okaljao svoj ugled. Pojedini vijećnici i dalje su bilo tvrdoga stava nakon čega je Podhorsky poglavarstvu predočio dvije konačne alternative: popravak u vrijednosti od 1.400.000 din. ili gradnja nove crkve za oko 200.000 din. manju svotu. Na koncu se poglavarstvo na sjednici od 26. svibnja odlučilo za gradnju, vjerojatno đurđevečke župe po zakonu bili dužni doprinositi. Za to su se nastojali izboriti i žalbom koju je, prema ovjerenom prijepisu, očito sastavio neki

odvjetnik.

8 Jakov Novosel (Jalžabet, 17. VII. 1900. – ?) svećenik, ređen 1923. godine. sprva kapelan a poslije župnik u Đurđevcu od 1929. do 1956. Poslije drugoga svjetskog rata osuđen od komunističke vlasti na 3 godine uvjetno i 100.000 din. globe. Na slobodu pušten 1950.

Zvonimir DESPOT, Vrijeme zločina – novi prilozi za povijest koprivničke Podravine 1941. – 1948., Zagreb / Slavonski Brod 2007., str. 256.; Paškal CVEKAN, Đurđevac – kakav nije poznat, Đurđevac 1991., str. 105.)

9 Tomo Jalžabetić (21. XII. 1852. – 31. X. 1937.), seljak i političar; jedan od osnivača HPSS-a i vođa Radićevaca u đurđevečkoj Podravini, narodni zastupnik u Saboru, dugogodišnji općinski vijećnik i predsjednik Hrvatske seljačke zadruge u Đurđevcu. U to vrijeme je već napustio Stjepana Radića i stranku, te je politički bio aktivan samo u općinskom poglavarstvu.

10 Dr. Petar Mayer (13. III. 1878. – 4. V. 1939.) odvjetnik i javni bilježnik u Đurđevcu od 1905. godine, dugogodišnji član općinskog poglavarstva a jedno vrijeme i načelnik (1911. – 1916.), te narodni zastupnik u Saboru. Isprva pravaš a poslije voditelj Samostalne demokratske stranke u Đurđevcu.

pritisnuto i time što je još početkom svibnja sreski načelnik dao zatvoriti crkvu zbog opasnosti od urušavanja. Stoga se bogoslužje nadalje održavalo u kapeli Srca Isusova i kapeli sv. Rozalije. Međutim, Pogačniku se u opstrukciji radova pridružio i načelnik Štefanov. Iako je Podhorsky pravodobno izradio nacрте (u lipnju), ovaj ih je jedno vrijeme držao u ladici umjesto da ih pošalje u Osijek kako bi se čim prije održala rasprava i zakazalo javno nadmetanje za izvođače radova. Tada su Mayer i župnik na oba ponovno izvršili pritisak, pa je Pogačnik napokon otišao Građevinskoj sekciji u Bjelovaru te zatražio građevnu dozvolu. Ubrzo je sva dokumentacija poslana županu u Osijeku, a općinsko poglavarstvo dopisom je posebno naznačilo da se postupak ubrza kako bi se moglo prići radovima koji su već dobrotno kasnili. Problemi su se počeli nizati. Sada je pak sekcija prigovarala žaleći se na nacрте, vjerojatno iz ljubomore što ih oni nisu radili i ogrnuli novac, pa je uputila elaborat direkciji u Zagrebu.

Pripreme za gradnju crkve

U međuvremenu, ne čekajući proceduru s dokumentacijom, odmah se prišlo iznošenju oltara iz crkve koji su razmješteni po kućama, dok je Juraj Dobnik iz Zagreba rastavio orgulje i spremio ih u župnom dvoru. Rušenju crkve pristupilo se 16. srpnja da bi tijekom početnih radova pojedinci počeli širiti razne glasine; od toga kako dr. Mayera i kapelana Novosela treba objesiti, pa do toga da bi postojeća crkva stajala još tisuću godina, budući da su zidovi bili metar debeli.¹¹ Sve se ipak obistinilo nakon rušenja. Jasno se vidjelo da su temelji crkve na pilotima sasvim propali a od srušenih zidova ostala uglavnom štuta. Rušenjem se dobilo vrlo malo zdrave stare cigle jer je kod zidanja crkve korištena uglavnom ona rabljena sa stare crkve u polju koju su porušili Osmanlije. Osim cigle bilo je tu i nešto kamenoga materijala (manji kameni blokovi, stube i sl.) koji se nije koristio u gradnji nego je podijeljen pojedinim župljanima.¹²

Nakon toga se cijeli administrativni postupak ponavljao, od određivanja općinskih punomoćnika do konačne rasprave zakazane za 26. srpnja. Raspravi su prisustvovali: župnik Medvedec u ime župnog ureda i kao punomoćnik Nadbi-

¹¹ Po svemu sudeći, nastali su sukobi između pojedinaca i političkih opcija, i to između Pogačnika i Štefanova (HSS), te Mayera i župnika. Kroz sve to provlačili su se privatni i politički interesi, to jest, nastali su mjesni stranački antagonizmi. Svaka opcija nastojala je na glavnom mjestu imati svojega čovjeka kako bi mogla reći da je ona najzaslužnija za gradnju. Time bi joj i šanse na izborima bile puno veće. Ujedno je tu bilo i malverzacija s građevnim materijalom jer je glavni zidar, istovremeno dok je gradio crkvu, istom ciglom podignuo i jednu privatnu kuću u Đurđevcu. Vjerojatno su i kod toga neki imali određene koristi, ili su općinskom imovinom vraćali kakvu uslugu.

¹² Prema pričanju Đurđevčana, kameni dijelovi, odnosno stube, pojedinci su uzeli za svoje potrebe, pa su na kraju završile u raznim kućama, čak i u klijetima. Tako je sačuvana i stara krstionica koja se nalazi u posjedu jedne đurđevčke obitelji.

skupijskoga duhovnog stola u Zagrebu, inž. Rozencvajg, općinski načelnik Štefo Štefanov, Stjepan Jančijev, Petar Hodalić, Martin Štefanić i Martin Štefanec (crkveni starješine), punomoćnici župljana za Đurđevac Viktor Pogačnik i Franjo Topolčić, za Čepelovac Đuro Pleško i Ivan Bartolić, za Budrovac Tomo Zebec i Marko Markić, te za Mičetinac Štefo Čorba. U ime sreskog poglavarstva pristigao je pristav Juraj Fajdetić, a u ime župana vladin tajnik dr. Ivan Špoljar koji je vodio raspravu. Župnik je tom prilikom voditelju dostavio iskaz o stanju crkvene imovine koja je iznosila 9.937,88 din. u vrijednosnim papirima i 436,05 din. gotovine. Stanje je prikazao po svim crkvama i kapelama pojedinačno. Vrijednosni papiri bili su uglavnom uložnice Prve hrvatske poljodjelske banke, Prve hrvatske štedionice, a najviše Hrvatske seljačke zadruge u Đurđevcu. Uz to je naveo i oko 11 jutara zemlje kao i neka vlastita primanja. Uglavnom, župnik je javno obznanio imovinu kojom župa raspolaže dokazavši da nije raspolagao Bog zna kakvim gotovim novcem koji bi pomogao u gradnji. Općinski načelnik Štefanov dostavio je pak zapisnike o izboru punomoćnika s dostavnicama uručenih im poziva kao i iskaz izravnoga državnog poreza podvrgnutoga općinskom nametu. Prema troškovniku, svota od 1.080.000 din. namirila bi se dotad već ubranim porezom (288.957 din.), dok bi se ostatak (911.043 din.) uzeo od izravnoga državnog poreza. Temelj za razrez poreza poslužio je porez za 1927. g. Svi su jednoglasno zaključili da se porezi nabrojani u čl. 101 financijskoga zakona za god. 1928/29. imaju razrezati sa 25% (5.451,35 din.), nadalje, tecivarina IV. razreda trebala se uzeti pod razrez s 25%, što od svote od 12.350 din. iznosi 3.087,50 din., a tecivarina III. razreda uzela bi se pod razrez od 1.000%, što na porez od 16.024 din. iznosi 160.240 din. Ostatak od 742.264 din. trebao se razrezati na ostale izravne državne poreze. Cjelokupna svota namirila bi se od župljana na tri jednaka dijela u tri godine. Dogovoreno je da se javna dražba za izvođače radova obavi odmah kako bi se s gradnjom završilo do kraja rujna 1929. g. Nadzor nad izvođenjem radova povjeren je arhitektu Podhorskom. Sama rasprava bila je veoma burna. Inženjer Rozencvajg stalno je prigovarao, ali je dr. Mayer preuzeo riječ i dao prijedlog za raspis nameta. Ne bi li se nekako nametnuo narodu kao političar, Pogačnik je predhodniku uzeo riječ i stao iznositi isti prijedlog, ali drugim riječima. Rasprava umalo da se nije raspala, jer su se ustali seljaci iz Čepelovca i Budrovca izjasnivši se da oni neće platiti ako im se ne ishodi pravo na obeštećenje ako se kojim slučajem odcijepe i osnuju svoju župu. Njima se pridružio i jedan neimenovani Đurđevčanin koji je istrčao s prijedlogom da ako narod gradi crkvu ima pravo i birati svojega župnika. Očito da je župnik bio izvjesna prepreka pojedinim općinarima i mjesnim političarima koji su htjeli iz same gradnje izvući materijalnu ili političku dobit. Tako su na raspravu dospjele i druge teme koje nisu imale veze s gradnjom, pa je bila više nalik međusobnim podmetanjima nego zdravoj raspravi.

Oglas za javnu dražbu objavljen je u Narodnim novinama br. 181 od 9. kolovoza 1929. g., s pozivom za 23. kolovoza u 14 sati u općinskom uredu u Đurđevcu. Vrijednost svih poslova iznosila je 770.413 din., od toga: zidarski poslovi 264.252, tesarski 18.029, pokrivački 99.400, limarski 78.500, kovački 11.500, taracarski 92.880, staklarski 58.812, mreže za prozore i mozaik 10.800, te za razne dobave 9.500 din. Pored toga, za dobavu građevnoga materijala namijenjena je svota od 245.940 dinara, za honorar i putne troškove Podhorskom 50.120, te za nepredvidive troškove 12.447 din. Sav građevni materijal (cigla, cement, šljunak, pijesak, vapno, građa) trebala je dati župna općina. Svi zainteresirani ponuđači morali su priložiti u gotovom ili u vrijednosnim papirima 10% od svoje cijene. Svaki je prije predaje ponude trebao uručiti predsjedniku komisije uvjerenje Ministarstva građevina o pravu sudjelovanja na javnim dražbama, potvrdu nadležne porezne vlasti da je svoj obrt prijavio za oporezivanje i platio ga, potvrdu o položenoj kauciji, te uvjerenje o državljanstvu. Dokumenti su morali biti vlastoručno potpisani, potvrđeni biljegom od 100 din. i predani u zapečaćenoj koverti. Komisiju su činili općinski načelnik Štefo Štefanov te odbornici Viktor Pogačnik i dr. Petar Mayer. Dražbi su pristupili: Vjekoslav Fantoni iz Đurđevca, Ilija Gregec i Antun Golt iz Križevaca, tvrtka Pilot iz Zagreba zastupana po Ivanu Fišeru, Rudolf Vizek iz Slatine, a poštom je stigla ponuda tvrtke Konstruktor iz Zagreba. Prisutan je bio i poduzetnik Josip Gosein iz Vinkovaca koji je odbio predati ponudu protestirajući da su dražbi pristupili poduzetnici koji ne posjeduju uvjerenje Ministarstva. Ponuda Fantonija s kaucijom od 70.000 din. u državnim vrijednosnim papirima glasila je na sve radove. Tražio je doplatu na zidarske (12%) i tesarske poslove (10%) a davao popust na pokrivačke (2%), limarske (25%), stolarske (20%) i taracarske poslove (5%). Gregec je položio uložnicu Prve hrvatske štedionice u Zagrebu od 34.061,77 din. traživši 30% povećanja cijene za zidarske i tesarske poslove. Tvrtka Pilot javila se za pokrivačke radnje, i to Hačekovim eternitom uz cijenu od 114.502,50 ili prirodnim škriljevcom za 104.562,50 din. Za taricanje pločicama ponudili su tri cijene: 186 m² (95.976 din.), 180 m² (92.880 din.) i 176 m² 90.186 din). U ime kaucije tvrtka je položila 20.000 dinara u obliku garantnog pisma Prve hrvatske štedionice u Zagrebu. Ponuda Rudolfa Vizeka odnosila se na limarske radove sa 26% popusta, te staklarske sa 10% popusta uz kauciju od 3.000 din. u gotovom i 10.000 din. u vrijednosnim papirima. Za stolarske poslove ponudu je podnio Antun Golt (43.120 din.) koja je bila u obliku troškovnika u kojem su bile iskazane pojedinačne cijene za svaku predviđenu vrstu radnje. Nakon što su sve ponude bile otvorene komisija se povukla u zasebnu prostoriju i odabrala Iliju Gregeca za zidarske i tesarske radove, Rudolfa Vizeka za limarske i staklarske, te Antuna Golta za stolarske poslove. Ujedno su Gregecu preporučili da po mogućnosti zaposli radnike iz Đurđevca.

Nezadovoljni ovakvom odlukom reagirali su đurđevečki obrtnici i majstori, te su odmah uputili žalbu županu u Osijeku. Naravno da su bili ogorčeni jer je za zidara uzet Gregec čija je cijena bila za 51.000 din. skuplja od najpovoljnije, Fantonijeve. U žalbi je navedeno da Gregec nema protokoliranu građevnu firmu, niti je priložio uvjerenje Ministarstva građevina, dok je za kauciju priložio samo 34.000 din. Uz to su se žalili na dr. Mayera koji je navodno rekao na početku dražbe da njima ne trebaju nikakva uvjerenja niti ikakvi propisi. Ujedno su ga optužili da se dogovorio s Gregecom da upravo njemu povjere posao. U tome je bilo podosta istine jer je iz istih razloga i Josip Gusein povukao svoju ponudu. Zatraženo je od župana da se dražba poništi jer se postupalo protivno uvjetima naznačenima u oglasu. Iako su očito bili u pravu, potpisani Đurđevčani najviše su bili nezadovoljni time što nije izabran Fantoni koji bi dobar dio njih zaposlio na gradnji, u odnosu na Gregeca koji bi dovukao svoje majstore iz Križevaca. Dokazali su to time što je Gregec sudjelovao u rušenju crkve sa svojim ljudima. Žalbu je potpisalo pedeset đurđevečkih obrtnika i trgovaca na čelu sa zidarom Petrom Šandorom. Iz dostupne dokumentacije nisam mogao doznati na koji je način Gregec izabran za rušenje crkve, no ono mu je očito pogodovalo, jer dok je prikupljana dokumentacija i vršene pripreme za javnu dražbu, istovremeno se rušila crkva pod njegovim rukovodstvom. Na kraju nije jasno zbog čega je sreski načelnik primio rješenje o poništenju dražbe tek nakon godine dana (9. kolovoza 1929.) kad je crkva već bila podignuta, dok je županijski pravni referent Dejanović konstatirao da rezultat dražbe nikada nije dostavljen županu, niti je od njegove strane odobren. Takav ishod ne čudi, jer je vlast uvidjela da u Đurđevcu postoje dvije struje; jedna koja zdušno nastoji podići crkvu i druga koja jednanim zalaganjem tu istu gradnju nastoji spriječiti. Stoga je ona, makar zaobišla i neke zakonske procedure, jednostavno dopustila da se crkva konačno sagradi.

Gradnja crkve

Nakon svih peripetija i odugovlačenja napokon se prionulo radovima. S iskopavanjem temelja krenulo se 3. rujna. Temelj se kopao na dubinu od 3 metra tako da će buduća crkva počivati na betonskoj ploči debeloj jedan metar. Radovi su tekli polagano jer je bilo teško vaditi ukopane šipove, a posao se otegnuo na četiri tjedna, jer su došle kiše pa se morala ispumpavati voda iz temelja. Potom se prišlo betoniranju, a cijela ploča postavljena je na pet betonskih sidara ukopanih na dubinu od pet metara. U te temelje utrošeno je 230 vagona šljunka. Štefanov je i tu umiješao svoje prste obustavivši dovoz šljunka iz Drnja s izlikom da ga ima dovoljno. Naravno, šljunka je ponestalo, pa dr. Mayer opet morao urgirati čak u Zagrebu. Taj načelnikov postupak produžio je radove na temeljima za tjedan

dana. Zidanjem se započelo 6. listopada postavljanjem prve cigle od strane kapelana, a za tjedan dana se podiglo toliko zidova da se 14. listopada obavila posveta kamena temeljca. Kamen je izrađen u Zagrebu, a na posvetu ga je donio biskup dr. Dominik Premuš u pratnji tajnika Miška Pavlovića. U kamen je stavljena spomenica ispisana na pergameni i položena u olovnu kutiju. Slijedi dio teksta spomenice: ... *Godine 1928., za Pape Pia XI, kralja Aleksandra I, nadbiskupa Dra Antuna Bauera, kotarskog predstavnika Ivana Horvatina, župnika i dekana Nikole Medvedca, opć. načelnika Stjepana Štefanova, kapelana Jakova Novosela, katehete Ivana Šabarića, u teška vremena po Hrvatski narod, kad je u beogradskoj skupštini dne 20. lipnja 1928. smrtno ranjen narodni vodja Stjepan Radić a ubijeni njegovi drugovi Pavao Radić i Dr. Gjuro Basariček boreći se za ravnopravnost, jednakost i slobodu svoga naroda, - snadje župljane gjurgjevačke teški teret gradnje ove crkve (...)* Župa Gjurgjevac broji sada 9.485 duša, a u nju spadaju Gjurgjevac, po stanovništvu drugo selo u Hrvatskoj, zatim sela: Budrovac, Čepelovac, Mičetinac i konaci Severovci, Grkine i Hladna voda. Narod je na gospodarskom i prosvjetnom polju dosta prokrčio naprijed od ostalih mjesta, štedljiv je, marljiv kao crv, uzoran gospodar, dosta nabožan, rado polazi crkvu, zato je i pripravan doprinijeti sve žrtve za crkvu uza sve silne poreze državne i prireze općinske i oblasne. Taj narod ne klone duhom, uzda se u Boga i u svoj rad i marljivost, makar su i slabe godine (...) Općinsko vijeće uzelo je tešku dužnost na svoja leđa zajedno sa svojim požrtvovnim narodom, no uz njihovu energičnu volju i žrtve djelo će biti dovršeno svima na ponos, a osobito samom mjestu Gjurgjevac, koje će se ponositi najljepšom crkvom pitome Podravine.

Općinsko vijeće sačinjavaju: Stjepan Štefanov, načelnik, Viktor Pogačnik, Stjepan Lovrak, Franjo Topolčić, Valent Sulimanec, Štefo Jančijev, Bolto Ferenčić, Mato Štefanec, Mato Horvat, Ivo Kudumija, Dr. Petar Mayer, Mijo Grazinger, Ivan Kucel, Dragutin Židovec, Ignac Kovačić, Stjepan Koren, Tomo Jalžabetić, Stjepan Filipović, Mato Grganec, Jakob Kovačev iz Budrovca, Gjuro Pleško (kbr. 53) i Gjuro Pleško (kbr. 163) iz Čepelovca te Štefo Čorba iz Mičetinca...

Nakon blagoslova kamena temeljca gradnja se zahuktala, pa je 7. studenog već bilo podignuto krovšte na sakristiji i iznad svetišta. Tesarske radove izvodio je Franjo Brumen iz Križevaca. Međutim, na opću žalost svih župljana 9. studenoga iznenada je od srčane kapi umro župnik Nikola Medvedec nakon čega je sva briga oko gradnje pala na leđa kapelana Novosela koji je odmah imenovan privremenim upraviteljem župe. Do početka prosinca crkva je bila pod krovom. Ostalo je još samo podići kupolu. Izgleda da se zla kob nadvila nad crkvom jer je isti taj mjesec prilikom gradnje sa skele pao Đurđevčanin Tomo Nendl, ozlijedio kičmu i ostao nepokretan. Početkom prosinca zavlada je pak strašna zima s temperaturom i do -30°C koja se zadržala čak do kraja travnja tako da se s radovima nastavilo veoma kasno. Početkom travnja 1929. g. dogodila se nova nesreća. Nenadano se srušio jedan nedovršen svod pa je stradala nekolicina domaćih ljudi

no bez težih posljedica. U svibnju je srušen gornji dio zvonika kako bi se dogradio prema stilu crkve. Na vrh kupole postavljena je obnovljena postojeća kugla u kojoj je pronađena stara spomenica pisana 24. rujna 1865. g.¹³ U pozlaćenu kuglu stavljena je nova spomenica s opisom tijeka gradnje crkve. Na kraju je nesreća zadesila i samoga poduzetnika Iliju Gregeca koji je zaspao na skeli podignutoj za žbukanje. Kako je skela bila preslaba u odnosu na njegovu težinu, pao je s visine od 4 metra i slomio nogu. Radove je potom uspješno priveo kraju voditelj gradnje Franjo Žunar iz Zagreba.

Tijekom gradnje pojavio se još jedan problem. Došlo je do prekoračenja proračuna, pa se trebalo naknadno prikupiti još novca, tako da je konačna cijena bila dva milijuna din. Bilo je to realno i za očekivati jer je vladala ekonomska kriza. Seljaci su svoju robu teško prodavali, i to po niskim cijenama, dok je industrijska roba iz dana u dan poskupljivala. Narod je bio i strahovito opterećen raznim porezima i nametima. Ništa bolje nije bilo ni na političkom polju jer je te godine Hrvate zadesila nesreća – atentat na Stjepana Radića u beogradskoj skupštini. Cijenu je povećao i nedostatak cigle, jer se mislilo da će se dobar dio nje dobiti rušenjem stare crkve. Stoga se trebalo dokupiti još nove cigle. Radnje na tornju koštale su dva puta više nego što je planirano. Sama gradnja bila je 30% skuplja za što je Novosel smatrao krivim općinsko vijeće koje je uposlilo neke domaće majstore koji su "gulili" svojom cijenom, i to na svoju sramotu. Također su naknadno postavljene propovijedaonica i pričesna greda, tako da su i one podigle cijenu. Velika je rasprava bila o tome čime pokriti crkvu; eternitom, kako je planirano, ili bakrenim limom. Prošlo je nekoliko sjednica općinskog vijeća dok na kraju nije odabran bakar. No, u međuvremenu je bakar poskupio, pa je trebalo dodatnih 35.000 dinara. Limarski posao stajao je 350.000, a radovi su bili obavljani u roku od tri tjedna. Na kraju je trebalo namaknuti još 104.000 din. za oltar, za koje se pobrinuo sam Novosel. Uputio se od kuće do kuće i sakupio 63.000 din., dok je ostatak uzeo na svoj vlastiti dug. Kad je oltar postavljen onda je još otrpio i prigovore nekih župljana kojima se nije svidio moderan oltar jer su, kako je smatrao Novosel, bili naučeni na onaj stari. Novosel se pobrinuo i za prozore, zamolivši uglednije i bogatije Đurđevčane da budu dobrotvori. Njihova prezimena dao je upisati na vitraje.¹⁴ Svi prozori koštali su 75.000 din.

Nakon niza planiranih i nekih dodatnih radova, 25. veljače 1930. g. općinsko

13 Prijevod spomenice pisane na njemačkom jeziku vidi u: Đuka Tomerlin Picok, *Življeina v (naj) starešem Gjurjgevcu, Đurđevac 1989.*, str. 27-29.

14 Popis dobrotvora: Dragutin Židovec, Stjepan Dolenčić, Đuro Dolenčić, obitelj Kreszinger, Josip Lovišen, Marko Vedriš, Vjekoslav Fantoni, Terezija Katušić, Fran Kolar, Ljubica Židovec, Valent i Bara Hodalić, dr. Petar Bazijenec, Ivan Peršić, Katarina Imbrin, svećenik Stjepan Topolčić, Ana Kucel, Stjepan Jančijev, Ivo i Dora Tomrlin, Ana Stankir, obitelj Majnarić, Josip Wirgil, Hrvatska seljačka zadruha, Treći red, Društvo djevojaka, Općinsko vijeće; Paškal Cvekan, Đurđevac kakv nije poznat, Đurđevac 1991., str. 71-72.

poglarstvo je radi određivanja tehničkog pregleda poslalo tehničkom odjeljenju banske uprave u Zagrebu likvidacijski elaborat s dražbenim zapisnikom, građevne dnevničke, te iskaz do tada uplaćenoga novca izvođačima radova. Odgovor je stigao tek 13. kolovoza, u kojem stoji da će tehnički pregled biti obavljen 22. rujna od strane izaslanika tehničkog odjeljenja Dragutina Barišeca i I. Colnera. Pregledu su pozvani svi poduzetnici, nadzornik arh. Stjepan Podhorsky, župnik Novosel, te tri člana građevnog odbora. Kad je tehnički pregled održan ne znamo jer dokumenata nema, pa ne možemo sa sigurnošću reći je li održan baš tog dana. Problema je očito bilo i u tom postupku jer je Podhorsky dopisom od 17. rujna javio općinskom poglarstvu da ne misli nazočiti tehničkom pregledu jer su mu ostali dužni još 36.127 dinara, za što je uzeo odvjetnika da taj novac utjera. Općinski načelnik je dopisom odgovorio da se čudi njegovu potezu, budući da je on sam još prije odredio rokove pojedinih uplata.

Posveta crkve

Župna crkva dovršena je velikom mukom, zalaganjem i odricanjem svih Đurđevčana u jesen 1929. g. Posveta crkve obavljena je 10. studenog od strane biskupa Premuša. Već u subotu cijelo mjesto je bilo okićeno slavlucima, zelenilom, cvijećem i zastavama. U 13 sati bio je svečani doček biskupa Premuša kojem je prisustvovalo mnoštvo naroda i članova mjesnih društava. Biskupa je pozdravnim govorom dočekao Viktor Pogačnik, tada član skupštine Osječke oblasti na listi HSS-a:

Presvijetli gospodine!

Po drugi put dočekujemo Vašu presvijetlost u vezi s novom župnom crkvom. Prošle godine dočekali smo Vas ne znajući hoćemo li moći dostojno izvršiti ovu zadaću koju smo sebi postavili. A danas! Danas Vas dočekujemo radosna srca i vesele duše jer smo izvršili djelo koje će služiti Bogu i narodu... Želimo da nova župna crkva bude za nas i danas i ubuduće ono mjesto gdje će se naučiti najviše etički zakoni onako kako je to jasno i jezgrovito kazano u deset zapovijedi Božjih...

Doček je nastavljen velikom bakljadom koja se uputila od vatrogasnog spremišta do župnog dvora gdje je biskupa u ime društava i naroda pozdravio Josip Lovasen, ravnatelj Građanske škole u Đurđevcu. U nedjelju ujutro slavlje je počelo budnicom puhačke glazbe u pola šest sati, da bi se za sat vremena pred župnim dvorom skupilo mnoštvo Đurđevčana koje je u povorci krenulo prema novoj crkvi. Biskup Premuš je prvo posvetio vanjski dio crkve, a zatim unutrašnjost i oltar. U 14 sati je priređen svečani doček preuzvišenog nadbiskupa dr. Antuna

Bauera koji je stigao automobilom iz Koprivnice u pratnji tajnika dr. Ante Sla-
mića. Zajedno s nadbiskupom došao je i oblasni komesar Petar Zrelec, rodom iz
Đurđevca. Čitav prostor od župnog dvora bio je preplavljen mnoštvom naroda
iz cijele Podravine. Nadbiskup Bauer je do crkve prošao kroz špalir školske dje-
ce s nastavnicima, te članstva Djevojačkog društva, Orlova, Hrvatskog sokola,
vatrogasnog društva, prosvjetnog društva Zrinski i dr. Dobar dio naroda bio je
u narodnim nošnjama, a svo vrijeme pucalo se iz mužara. Pred ulazom u crkvu
Pogačnik je nadbiskupa dočekaov ovim riječima:

Preuzvišeni gospodine!

*Evo nas pred novosagrađenom crkvom našom koja će ako Bog da vjekovima biti
svjedok narodnog života u ovom kraju naše Podravine. Crkva naša preko posvećenih
zastupnika svojih davat će utjehu bijednicima, a oprostjenje pokajnicima. Ona će
pratiti život župljana svojih od rođenja do groba, ona će pomagati kod rađanja novih
snaga naroda hrvatskoga u ovome kraju na korist cijele otadbine naše i na čast ostale
braće naše. Ovaj dom Božji preuzvišeni gospodine podigli su župljani Đurđevački
uz velike materijalne žrtve, ali i uz veliku ljubav prema kršćanskoj vjeri. Sagrađili
su ga ne od obilja i bogatstva, jer Podravina naša nije bogata, kako se obično misli,
materijalnim dobrima, mnogo je duša, a malo zemlje. Ali ima nešto čime smo i mi
bogati, a to je marljivost, trpeljivost i štedljivost. To je naše bogatstvo, koje nam je
omogućilo gradnju ove lijepe crkve koja je posvetom presvijetlog gospodina biskupa
postala živa...*

Nadbiskup je odgovorio kratkim misaonim govorom u kojem je istaknuo
kako je želio osobno prisustvovati ovom velikom slavlju. Nakon toga je bio po-
zdravljen lijepim govorom i od jedne učenice građanske škole. Biskup Premuš je
potom odslužio prvu svetu misu u crkvi uz mnoštvo ostaloga svećenstva. Poslije
mise u župnom dvoru je za oko stotinjak uzvanika priređen svečani ručak uz
nekoliko zdravica među kojima se osobito istakla ona prečasnog doktora Šajato-
vića, predstavnika Križevačke biskupije. Slavlju su bili nazočni mnogi uglednici:
sreski poglavari Kovačić i Horvatin, arh. Podhorsky, Stjepan Pavunić, župnik iz
Koprivnice, Franjo Brdarić, župnik iz Ivanca, katehete Šabarić i dr. Mijo Selec,
Robert Jean Ivanović, akademski kipar iz Zagreba, dekani Petar Mihinić, Milan
Horvat i Štefanac, zatim M. Kapić, prebendar iz Zagreba, župnici Kožar, Blaga,
Blažeković, Vedriš, Jurić, Mihinić, Fišter, školski nadzornik Vedriš, umirovljeni
nadzornik Dolenc, novinari i drugi. Prisutno je bilo gotovo cjelokupno svećen-
stvo Podravine.

O proslavi posvećenja đurđevačke crkve pisao je i ondašnji tisak. Poveći članak

objavila je Hrvatska straža¹⁵, a pisao je i Jutarnji list. Sam tijekom gradnje opširno je u župnoj spomenici opisao i voditelj župe Jakob Novosel, s razlogom uvrstivši sebe među zaslužne. Pohvalio je dr. Mayera, kao i Viktora Pogačnika, iako je ovaj svojim djelovanjem otežavao gradnju. Na kraju je Novosel napomenuo da je svečani ručak priredio o svom trošku (9.370 din.), premda su mu građevni odbor i općina obećali vratiti sav trošak, što nikad nisu učinili. Još su pokrenuli harangu protiv njega da ga maknu iz župe, a da na njegovo mjesto postave jednog od domaćih svećenika od kojih, prema Novoselovom pisanju, nijedan nije dao ni pare za crkvu. Po svemu sudeći su određeni lokalni đurđevčki vijećnici htjeli na njegovom mjestu vidjeti domaćeg svećenika kako bi sva čast i slava pripala njima, a ne stranom kapelanu. Međutim, Novosel se pokazao svojom sposobnošću i uspješno priveo gradnju kraju. Pogotovo im nije odgovarao jer je zauzeo čvrst stav i sve konce oko gradnje i novca držao u vlastitim rukama ne dozvolivši općinskom vijeću da se mijesha. Bilo je očito da su se pojedini vijećnici htjeli postaviti kao glavni organizatori gradnje preko svojeg domaćeg župnika¹⁶ kojim bi mogli manipulirati kako bi se okoristili novcem župljana. Međutim, Novosel je to brzo uočio te bio odlučan. Kaptol je to prepoznao i 29. studenoga 1929. g. Jakoba Novosela imenovao novim župnikom.

Dokumentacija i računi

Ovaj tekst napisan je uglavnom na osnovi sačuvane dokumentacije same gradnje, kao i župne spomenice u kojoj je svoje viđenje iznio župnik Jakob Novosel. Sudeći prema sačuvanim dokumentima vidljivo je, da oni nisu bili u posjedu župnika, već su bili arhivirani u općinskom poglavarstvu. Kako su završili u župnom uredu nije poznato. Sva dokumentacija nije kompletirana jer, na primjer, nema građevne dozvole i nacрта, iako na jednom ovitku stoji da su nacrti priloženi. U fasciklu je priložena prepiska između općinskog poglavarstva, župana Osječke oblasti, oblasnog odbora, župnog ureda, arh. Podhorskog, te građevinskih sekcija. Sačuvani su: *Troškovnik*, *Općeniti građevinski uvjeti s ugovorom s majstorom Gregecom*, *Iskaz potreba gradiva*, te *Konačni građevinski obračun*. Tu je i osam ovitaka izrađenih od strane građevinskoga tehničara tehničkog odjeljenja banske uprave Savske banovine u Zagrebu. Naslovljeni su na pojedine izvođače,

¹⁵ Hrvatska straža, br. 114, 12. XI. 1929.

¹⁶ Nije poznato na kojeg su mislili, jer je u to vrijeme službovalo nekoliko svećenika Đurđevčana; Ivan Šabarić (predavao je vjeronauk u građ. školi u Đurđevcu), Josip Hajduković (župnik u Varaždinskim Toplicima), Petar Mihinić (župnik u Pitomači), te Ivan Horvatić. Po mojoj procjeni mislili su na Šabarića upravo zbog toga što nije imao svoju župu, budući da je radio u školi. Je li Šabarić išta s time imao, nije mi poznato, no neki Đurđevčani s kojima sam razgovarao tvrde da se Šabarić u to nikad ne bi upuštao.

a u njima su priloženi dokumenti prepiske između njih i općinskog poglavarstva, računi i dr. Ti ovici su po svemu sudeći spisani prilikom tehničkog pregleda. Prvi se odnosi na poduzetnika **Iliju Gregeca** koji je obavio **zidarske i tesarske radove** (545.975,18 din.). Do listopada, kada su ti ovici spisani, prema njemu je ostao dug od 83.651,73 din. U njem su priložene režijske liste radova na zvoniku koje su obavili: tesari Franjo Brumen, Ivo Bosner i Franjo Novak, zidari Martin Gajšek, Antun Žganjer i Martin Đurišević, zidarski naučnik Franjo Vrabc, te težaci, uglavnom Đurđevčani, pa i neke žene.

Drugi ovitak glasi na **Stjepana Švacu** iz Đurđevca. Iz raspoloživih dokumenata ostaje nepoznato zbog čega je od **stolarskih radova** odustao izabrani Antun Golt. Prema zapisniku sastanka đurđevečkih stolara (Stjepan Švaco, Matija Špoljarić, Mijo Fuček, Tomo Blaško, Mijo Miholek, Mijo Fusić, Martin Turković i Vjekoslav Hloušek) s općinskom načelnikom i arh. Podhorskim od 26. siječnja 1929. g., Švaco se jedini javio da će sve navedene stolarske radnje obaviti za paušalni iznos (42.000 din.). do konca svibnja, kada će početi s ugradnjom. Odnosilo se to na nekoliko vratiju, prozora, podove na koru i propovjedaonici, stube pred oltarom, kao i na razne popravke na orguljama. Bilo je tu još nekih dodatnih radova tako da je na kraju račun iznosio 58.000 din., od kojih mu je bilo plaćeno 44.000 din.

Slijedeći ovitak odnosi se na **Zvonimira Štauduara, limara** iz Zagreba. On je obavio kompletan pokrov crkve i zvonika bakrenim limom, ugradio oluke, cijevi oborinskih voda, gromobrane, jabuke na zvoniku i svetištu, te obavio pozlatu stare kugle i obnovu križa na zvoniku. Prema zaključnom listu između Štauduara i građevnog odbora od 9. studenoga 1928. god., obvezao se crkvu pokriti bakrenim limom marke Berudorf od 0,52 mm jakosti 5 kg / m². Općina se pak obvezala posao platiti u tri rate: prilikom narudžbe lima, kod dostave cjelokupnoga materijala, te kod obračuna nakon svršetka poslova. Potreban novac poglavarstvo tada nije imalo, a nakanilo ga je namaknuti kratkoročnim zajmom preko mjesne Hrvatske seljačke zadruge, odnosno Središnjeg saveza seljačkih zadruga u Zagrebu. Je li taj zajam proveden, iz spisa nije poznato, no činjenica je da je poglavarstvo i dalje imalo problema s plaćanjem, jer je do sredine rujna Štauduaru još uvijek bilo dužno 20.000 din. Naime, on je 17. rujna 1930. g. poslao dopis poglavarstvu u kojem izražava svoje čuđenje zbog toga što još nije obavljen tehnički pregled, a podsjeća ih i da izlazi rok od godine dana njegove jamčevine za posao u iznosu od 18.000 din. u vrijednosnim papirima. Dao im je rok od osam dana, u protivnom će svoje potraživanje biti prisiljen utjerati sudom. U konačnici, na ovitku s datumom od 19. listopada 1930. g. stoji da je cijena njegovih radova iznosila 358.735,43 din. Dotad je bilo uplaćeno 340.000, a preostali dug je iznosio 18.735, 43 din., tako da je Štauduar poduže čekao svoj novac.

Treći je ovitak **Jaroslava Streche, dekorativnog kipara** iz Zagreba. Prema is-

postavljenom računu od 28. kolovoza 1929. g. vidljivi su slijedeći njegovi radovi: stupovi ispod kora i dviju postranih kapela s postamentima i glavicama stupova, rozeta kora, prozori kupole, uglovno kamenje zabata, stupci na glavnom portalu, mali stupići ispod prozora kora, zaključni vijenac porte s ornamentima, stupići prozora i laterne zvonika, te stube oltara i pričesne ograde. Račun je iznosio 70.312 din., od čega mu dotad bilo plaćeno tek 15.024 din. Još u veljači poslao je račun za kamen temeljac (1.045 din.) koji je bio od poliranoga svijetlog mramora (40x40x35 cm), s udubinom (15x25 cm) i poklopcem od Carrara mramora s graviranim i pozlaćenim križem. Račun (prema ovitku od 19. listopada 1930.) je na kraju iznosio 71.357 din., od čega je bilo plaćeno 25.024 din. Uz sve račune priložen je i troškovnik.

U ovitku **Vatroslava Brezaka, klesara** iz Zagreba, nalazi se zaključni list od 16. srpnja 1929. g., prema kojem će Brezak izraditi škropionice, propovjedaonice i pričesnu ogradu sa željeznim vratima (sve za 107.000 din.). Doprema iz Zagreba išla je na teret Brezaka, dok je na općini bila obveza istovara na kolodvoru i dovoz do crkve, kao i potrebna radna snaga kao pripomoć kod ugradnje. Prvu ratu od 40.000 din. općina je trebala platiti prema doznaci arh. Podhorskog, a ostatak do kraja 1929. god. Prema ovitku, račun od 108.200 din. bio je čak i preplaćen, pa je Brezak trebao vratiti 5.800 din.

Za **taracarske radove** bila je odabrana **tvrtka Pilot** iz Zagreba. U njezinom ovitku nalazimo zapisnik sjednice općinskog poglavarstva održane 27. travnja 1929. god. na kojoj je odlučeno da se crkva poploči keramit-pločama koje su tada bile najtraženije (prijedlog Dragutina Židovca). Priložen je i račun poslan 22. listopada 1929. god. (96.157,30 din. za 522,41 m²). Dug ispisan na ovitku iznosio je 6.925,50 din.

U ovitku **Ivana Marinkovića, umjetničkog staklara** iz Zagreba priložen je zaključni list i račun. Zaključni list zaključen je 26. siječnja 1929. god. između Marinkovića i župnika Novosela, a potpisao ga je i arh. Podhorsky. Marinković je trebao sve šablone vitraja prije izrade predočiti Podhorskom na odobrenje, a tek potom pristupiti izradi i ugradnji čiji je rok bio 30. svibnja te godine. Planirana cijena je bila 58.812, dok je ona na računu (vitraji, olovo, zaštitne mreže) iznosila samo 12 823 din. Razlog tako velike razlike nije bilo moguće i raspoloživih dokumenata utvrditi. Na ovitku stoji da je Marinković primio samo 2.807. din. Posljednji, osmi ovitak, pripada **arhitektu Stjepanu Podhorskom**. U njem se nalazi njegov obračun honorara spisan rukom, na kojem nije naznačen datum, no prema mojoj procjeni spisan je 1930. god., prije tehničkog pregleda. Obračun glasi na honorar od 83.127 din., a odnosi se na skice, nacрте i proračune vanjskog dijela crkve, zatim oltara, propovjedaonice, pričesne ograde, mozaik-križeva na zidu, kao i drugih dijelova interijera, zatim na nadzor rada, te na predradnje za adaptaciju stare crkve koje je načinio prije odluke o gradnji nove. Naveo je da

mu je u 1928. plaćeno 5.000, a u 1930. godini 15.000 din. Ostao je dug od 51.127 din. Na kraju obračuna je naznačio da je u Đurđevcu bio 33 puta, ukupno 64 dana, no taj trošak putovanja nije potraživao, osim u slučaju ako bi mu se osporavao honorar. Uz to je na jednom listu papira priložio nalijepljene sve 33 vozne karte. Većinom su to povratne karte na relaciji Zagreb – Đurđevac, zatim dvije povratne do Kalinovca, jedna do Kloštra (preko Bjelovara), a pet ih je do Koprivnice, s time da je u ovim slučajevima do Đurđevca putovao automobilom. Uz ovu dokumentaciju u fasciklu se nalaze i dvije spisane bilježnice, **Dnevnik rada** poduzetnika Ilije Gregeca. Na unutrašnjem dijelu korica prve bilježnice piše *Pomoz Bog!*, a prvi upisani radni dan je petak, 31. kolovoza 1928. god. Uz datume, navodio je vrijeme trajanja radova, kakvo je bilo vrijeme koji dan, koliko je radilo majstora i težaka, te kratak opis radova. Ako je koji dan padala kiša navedeno je da se nije radilo, a isti je slučaj bio i s blagdanima. Posljednji, 153. radni dan naveden u bilježnici je 24. kolovoza 1929. god. Idući dan, u nedjelju, Gregec je napisao: *Posao dovršen po nacrtu i troškovniku. Dalje se radi samo režijski posao oko crkve koji nije bio predviđen, to režijske listine dokazuju.* Svaki list bilježnice kopiran je na dvije stranice.

Đurđevečka crkva građena je u stilu starohrvatske bazilike s kupolom, s vješto reinterpretnim romaničko-bizantskim stilskim elementima. Crkva sv. Jurja u tlocrtu (575 četv. metara) ima grčki križ iznad čijeg se središnjeg dijela uzdiže kupola. Na istočnoj strani, nasuprot ulaznog dijela, smještena je polukružna apsida. Crkva ima sporedne ulaze sa sjeverne i južne strane. Zvonik je stari, ali obnovljen i ukonponiran u cjelinu. Uz sjevernu stranu svetišta nalazi se sakristija, a u unutrašnjosti iznad glavnoga ulaznog dijela (istočna strana) podignut je kor. Svi prozorski otvori, osim na apsidi, završavaju lukovima i ostakljeni su vitrajima. U svetištu se nalazi glavni oltar od mramora, također izrađen prema nacrtima arhitekta Podhorskog.¹⁷ Prema troškovniku, na crkvu je utrošeno: 100 tona cementa, 565 m³ šljunka, 248 m³ pijeska, 70 tona živoga vapna i 400.000 komada cigle. Po svemu sudeći to nije konačna brojka jer se materijal tijekom gradnje dokupljivao, pogotovo cigla.

IZVORI I LITERATURA:

17 Opširnije u: Ivica Rakić, Arhitekt Stjepan Podhorski – graditelj crkve sv. Jurja u Đurđevcu, Đurđevečki zbornik, Đurđevac 1996., str. 223.

- Dokumentacija o gradnji crkve, arhiv župe sv. Jurja u Đurđevcu, župni ured u Đurđevcu
Đuka TOMERLIN PICOK, Življe s torbe oprtnače Đuroka Picoka, Gjurgjevec 1992.
Đuka TOMERLIN PICOK, Življe v (naj)starešem Gjurgjevcu, Đurđevac 1989.
Ivica RAKIĆ, Arhitekt Stjepan Podhorski – graditelj crkve sv. Jurja u Đurđevcu, Đurđevački zbornik,
Đurđevac 1996.
Liber memorabilium župe sv. Jurja u Đurđevcu, župni ured u Đurđevcu
Mira KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Životi rad profesora Viktora Pogačnika, Podravski zbornik 1991.,
Koprivnica 1991.
Paškal CVEKAN, Đurđevac kakav nije viđen, Đurđevac 1991.
Rudolf HORVAT, Povijest Gjurgjevca, Zagreb 1940.